

Miratohet _____
Nard Ndoka
Ministri I Shëndetësisë
Kryetari I Komisionit të Mbrojtjes nga Rrezatimet

PLANI I PERGATITJES DHE REAGIMIT
NDAJ EMERGJENCAVE RADIOLOGJIKE
KMR IFB ZMR

Tiranë 2007

Nr. _____ prot

Date

1. HYRJJE

Ne vendin tone, burimet e rrezatimeve jonizuese perdoren kryesisht ne aplikime te ndryshme si ne mjekesi, industri, bujqesi, kerkim e ne procesin mesimor. Eksperienca e punes me burimet e rrezatimeve jonizuese si ne vendin tone ashtu dhe ne vendet e tjera ka nxjerre nevojën e zbatimit rigoroz te rregullave te punes me keto burime per te shmangur cdo aksident te mundshem me to . Gjate punes me burimet e rrezatimeve si rezultat i gabimeve njerezore ose i gabimeve ne projektim mund te shkaktohen aksidente radiologjike qe sjellin mbiekspozimin e pacienteve , punonjesve dhe/ose te popullates. Nga ana tjetër megjithese vendi yne nuk ka reaktor berthamore centrale berthamore , ai ndodhet ne distanca jo shume te largeta nga disa centrale berthamore qe funksionojne ne vendet fqinje, te cilat ne rast aksidenti mund te ndikojne ne territorin e Shqiperise. Ne fig. 1 tregohet harta e vendeve te aferta me vendin tone qe kane centrale berthamore. Ndermjet tyre mund te permenden centralet berthamore te , te Kerskos ne Slloveni, Kosloduj ne Bulgari , te Pakshit ne Hungari, te Cernavodes ne Rumani etj. si dhe centrale te tjera te Evropes Qendrore dhe Lindore. Agjensia Nderkombetare e Energjise Atomike (ANEA) i ka kategorizuar kercenimet qe vijne nga te gjitha aksidentet e mundeshme radiologjike dhe berthamore ne pese kategori, sikurse jepen ne Tabelen 1. Dy kategorite e para te kercenimit (I dhe II) perfaqesojne perkatesisht rreziqe qe vijne nga aksidentet ne centralet berthamore dhe qe kane pasoja te rrezikshme si brenda ndertesave ku ndodhin ashtu dhe jashte tyre. Kategoria e trete e kercenimit (III) rrjedh nga humbja e kontrollit ndaj burimeve te fuqishme te rrezatimit, te kategorise 1 dhe 2 qe si rregull kane pasoja te renda brenda tyre, kurse jashte tyre pasojat jane me pak te rrezikshme. Kategoria e katert e kercenimit (IV) zbatohet kudo qe perdoren burime te rrezatimeve pavaresisht nga aktiviteti i tyre . Kategoria e fundit e kercenimit (V) zbatohet per territorin e nje vendi qe mund te vuaje pasojat e aksidenteve te renda qe ndodhin jashte kufijeve te tij. Duke mbajtur parasysh burimet e rrezatimeve qe ndodhen ne vendin tone si dhe largesine e tij nga centralet berthamore me te aferta, Shqiperia i perket kategorise III, IV dhe V te kercenimeve nga aksidentet. Perkatesia ne kategorine III te kercenimit vjen si rezultat i ekzistences se burimeve te fuqishme ne vendin tone, aksidente te cilat mund te shkaktojne pasoja deri ne vdekje brenda ndertesave ku ata jane instaluar, dhe me rreziqe jo shume te rendesishme jashte ketyre ndertesave, si p.sh. ne Institutin e Fizikes Berthamore dhe ne Departamentin e Radioterapise te Qendres Spitalore Universitare Tirane. Perkatesia ne kategorine IV te kercenimeve, qe perfshin zona me rreziqe te vogla vjen nga humbjet ose vjedhjet e burimeve radioaktive, aksidentet qe ndodhin gjate transportit te materialeve radioaktive etj.; kurse ne kategorine V hyn i gjithe territori i vendit si rezultat i ndikimit te aksidenteve qe mund te ndodhin ne vende te tjera.

Nga sa u paraqit me siper si dhe duke mbajtur parasysh nevojën per t'u ndodhur te gatshem ndaj cdo kercenimi nga aksidentet radiologjike te mundshem, eshte pergatitur ky Plan i Reagimit ndaj Emergjencave Radiologjike per KMR IFB dhe ZMR . Qellimi kryesor i pergatitjes se ketij Plani eshte krijimi dhe organizimi ne vendin tone i infrastruktures se nevojshme qe do te merrret me keshillimin e Institucioneve perkatese per zbutjen dhe/ose likuidimin e pasojave te cdo lloj aksidenti nepermjet kryerjes dhe koordinimit te veprimeve nga ana e organeve dhe organeve te posacme qe perfshihen

ne kete plan .Ky Plan eshte bazuar ne “Ligjin per Mbrojtjen nga Rrezatimet Jonizuese” ,
“ Per Emergjencat Civile ”

Tabela I. Kategorite e Kercentimit nga Emergjencat Radiologjike

dhe Berthamore

Kategoria	Pershkrimi i kategorise
I	Aksidente te permasave te medha qe mund te ndodhin ne instalime te fuqishme berthamore sikurse jane reaktoret me fuqi te medha. Keto aksidente rezultojne me demtime deterministike serioze brenda dhe jashte ndertesave ne te cilat ndodhin.
II	Aksidente qe ndodhin ne reaktoret kerkimore dhe qe rezultojne me demtime deterministike brenda ndertesave dhe me mundesi te vogla demtimi deterministik jashte ketyre ndertesave
III	Aksidente qe ndodhin ne burime te fuqishme te rrezatimeve sikurse jane burimet industriale, te cilat mund te shfaqin demtime deterministike brenda ndertesave por me mundesi te vogla demtimesh jashte tyre.
IV	Aksidente te shkaktuara nga humbja ose vjedhja e burimeve radioaktive ose qe ndodhin gjate transportit te tyre.
V	Territore qe ndikohen nga aksidente berthamore te ndodhura jashte kufijve te tyre.

Ligjin per Mbrojtjen e Mjedisit si dhe ne ligje te tjera te posacme. Gjithashtu nepermjet ketij plani sigurohen personeli dhe pajisjet e nevojshme, sipas procedurave te hartuara dhe te rekomanduara nga ANEA, per perballimin e aksidenteve radiologjike.

Qellimet kryesore te ketij Plani jane :

- a) Te terheqe vemendjen e perdoruesve dhe te autoriteteve perkatese ndaj mundesise se ndodhjes te nje aksidenti radiologjik dhe ndaj zbatimit te masave te nevojshme per shmangien e tij.
- b) Te zvogeloje rrezikun e ndodhjes se aksidenteve dhe/ose te zbuse pasojat e aksidenteve kur ata ndodhin.
- c) Te shmange efektet deterministike serioze (si p.sh. vdekjet nga aksidentet).
- d) Te zvogeloje shfaqjen e efekteve stokastike me aq sa mund te arrihet ne menyre te aresyeshme.

Per realizimin e objektivat te mesiperme, ky Plan permban keto ceshtje :

- I. Bazat ligjore te planit.
- II. Klasifikimi i territorit sipas kategorise se kercenimit nga aksidentet.
- III. Pergjegjesite organizative dhe funksionale
- IV. Kushtet e emergjencave dhe veprimet mbrojtese.
- V. Menyrat e veprimit.
- VI. Skuadrat e emergjencave dhe pergjegjesit e tyre.
- VII. Trainimi i punonjesve dhe testimi i planit.
- VIII. Perballimi i shpenzimeve te veprimeve.

I. BAZAT LIGJORE TE PLANIT

Si baza ligjore per hartimin dhe zbatimin e Planit Kombetar te Reagimit ndaj Emergjencave Radiologjike kane sherbyer aktet e meposhtme :

1. Ligji „Per Emergjenct Civile“, Nr. 8756, date 26.3.2001
2. Ligji “Per Mbrojtjen nga Rrezatimet Jonizuese”, Nr. 8025, date 9.11.1995.
3. Ligji “Per Mbrojtjen e Mjedisit”, Nr. 2564, date 27.3.1993.
4. Ligji “ Per Monitorimin e Mjedisit ne Republiken e Shqiperise ” , Nr. 103, date 31.3.2002.
5. Rregulloret “Per Licensimin dhe Inspektimin e Veprimtarive me Burime te Rrezatimeve Jonizuese” Nr 3918/3 date 3/11/2004 dhe “Per Perdorimin te sigurte te Lendeve Radioaktive dhe Burimeve te tjera te Rrezatimeve Jonizuese” Nr 3918/5 date 3/11/2004 , miratuar nga Komisioni i Mbrojtjes nga Rrezatimet

Sikurse dihet infrastruktura e mbrojtjes nga rrezatimet ne vendin tone eshte ngritur duke u mbeshtetur ne Ligjin per Mbrojtjen nga Rrezatimet. Bazuar ne kete ligj prane Ministrise se Shendetesise eshte ngritur Komisioni i Mbrojtjes nga Rrezatimet si autoriteti kompetent per mbrojtjen nga rrezatimet te punonjesve, popullates dhe mjedisit. Bazuar ne nenin 7 pika d te ketij Ligji, Komisioni i Mbrojtjes nga Rrezatimet eshte pergjegjes per drejtimin teknik (keshillimn) te autoriteteve kombetare dhe lokale ne zbatimin e masave te nevojshme per zbutjen e pasojave te aksidenteve radiologjike.

Bazuar ne nenin 6, paragrafi 2 te ligjit nr. 8025, Zyra e Mbrojtjes nga Rrezatimet eshte organi ekzekutiv i Komisionit per Mbrojtjen nga Rrezatimet per zbatimin e akteve ligjore dhe nenligjore ne perputhje me detyrat dhe pergjegjesite e percaktuara ne Ligjin e siperpermendur.

Instituti i Fizikes Berthamore qe prej krijimit te tij eshte qendra e shkences dhe e teknologjise berthamore ne vend. Bazuar ne Ligjin per Monitorimin e Mjedisit, ky Institut eshte i ngarkuar me monitorimin e radioaktivitetit te mjedisit. Instituti i Fizikes Berthamore (IFB) duke pasur nje eksperience te gjate pune ne fushen e shkencave berthamore si dhe ne fusha qe lidhen me to, duke pasur njekohesisht edhe pajisjet e nevojshme eshte ngarkuar te kryeje sherbime te ndryshme ne rang kombetar si : kontrollin dozimetrik personal te punonjesve, trajtimin e mbetjeve radioaktive, kontrollin e radioaktivitetit te mjedisit si dhe trainimin e punonjesve per problemet e mbrojtjes nga rrezatimet. Prane IFB eshte ngritur dhe funksionon Qendra e Emergjencave Radiologjike mbi bazen e Rrjetit Kombetar te Monitorimit te Rrezatimeve, me pese stacione te shtrira ne te gjitha vendin (Tirane, Shkoder, Kukes, Korce dhe Vlore) dhe te lidhur ne kohe reale me IFB. IFB zoteron te gjitha kapacitetet teknike per analizat alfa beta gama and

neutronike gje qe e ben institutin baze per perballimin e emergjencave dhe matjeve perfshire dhe marjen e mostrave.

Bazuar ne ligjin per emergjencat civile ne vendin tone, menaxhimi i te gjitha llojeve te emergjencave civile (duke perfshire edhe emergjencat radiologjike) do te kryhet nga Ministria e Breshme . Prane kesaj Ministrie eshte ngritur dhe funksionion Drejtoria e Planifikimit dhe Koordinimit te Emergjencave Civile (DPKEC), Komisioni Teknik Keshillimor i Specialisteve (KTKS) dhe Qendra Kombetare Operacionale e Emergjencave (QKOE).

II. KLASIFIKIMI I TERITORIT SIPAS KATEGORIVE TE KERCENIMIT NGA AKSIDENTET

Burimet e rrezatimeve jonizuese qe ndodhen ne Shqiperi perbehen nga lende radioaktive dhe pajisje qe gjenerojne rrezatim (aparartet e skopi-grafise, tomografise se kompjuterizuar, gjeneratoreve te neutroneve dhe te Van de Graf). Sipas Tabeles 1 aksidentet jane klasifikuar ne pese kategori. Meqenese vendi yne nuk ka reaktor ose instalime me mundesi clirimi te sasive te medha te lendeve radioaktive, ai nuk mund te hyje ne dy kategorite e para te aksidenteve. Nderkohe, duke pasur burime radioaktive te fuqishme , ai hyn ne aksidentet e kategorive III, IV dhe V. Po ashtu institucionet qe i zoterojne keto burime mund te klasifikohen ne baze te kategorive te mesiperme. Keshtu p.sh. Instituti i Fizikes Berthamore qe ka burime te fuqishme dhe te mesme hyn ne kategorite III dhe IV te aksidenteve, Departamenti i Radioterapise i Qendres Spitalore Universitare gjithashtu hyn ne kategorite III dhe IV. Kompani qe perdorin sonda radioaktive hyjne ne Kategorine IV. Nje numer qytetesh ne vendin tone , te cilat kane burime radioaktive hyjne ne kategorite III dhe IV ; p.sh. Tirana hyn ne kategorite III dhe IV, qytete si Fieri , hyjne ne kategorine IV kurse i gjithe territori i vendit hyn ne kategorine V.Per kategorizimn e burimeve radiaktive do te perdoret dokumenti i Kategrizimit te burimeve radioaktive Nr 4756/2 date 21/12/2006

III. PERGJEGJESITE ORGANIZATIVE DHE FUNKSIONALE

Pergjegjes kryesore per sigurine sigurimin dhe mbrojtjen nga rrezatimi eshte personi fizik ose juridik I cili ushtron aktivitetin me burime te rrezatimit jonizes.Planifikimi i veprimeve mbrojtese (kundermasave) ndaj nje aksidenti radiologjik bazohet ne percaktimin e pergjegjesive te perdoruesve, te autoritetit kompetent si dhe te organizatave te tjera qe jane pergjegjese per zbatimin e ketij plani. Ne rastin kur pasojat e aksidentit jane te lokalizuara ne brendesi te nderteses ku ai ndodh dhe/ose ne afersi direkte te saj, pergjegjesine per marrjen e kundermasave e mban perdoruesi. Cdo perdorues i burimeve te rrezatimeve, eshte pergjegjes per marrjen e masave te meposhtme:

- Zbatimi me perpikmeri i te gjitha rregullave dhe masave te nevojshme per te shmangur cdo aksident te mundshem brenda nderteses ku punohet me burime te rrezatimeve.
- Pergatitja paraprakisht e nje plani te perballimit te aksidenteve te mundshme per veprimtarite qe ai kryen.

- Testimi nepermjet ushtrimeve i efektivitetit te planit te hartuar per zbutjen e pasojave te aksidenteve te mundshme.

- Informimi i menjehershem i QKOE per ndodhjen e cfarido lloj aksidenti dhe paraqitja e nje tabloje dhe mendimit te tij lidhur me ndihmen eventuale qe mund t'i jepet.

Kur pasojat e aksidentit nuk lokalizohen vetem brenda nderteses ose ne afersi direkte te saj, por ndikojne ne nje zone me te madhe, atehere per zbutjen e pasojave te ketij aksidenti, perdoruesi se bashku me Autoritetet perkatese si dhe organizatat e tjera pergjegjese sipas ketij plani do te angazhohen per zbutjen e pasojave te aksidentit.

Komisioni i Mbrojtjes nga Rrezatimet keshillojn organet vendimarese teknikisht per marrjen e masave per perballimin e emergjencave . Nderkohe DPKEC do te organizoje koordinimin e punes me organizmat nen varesine e Ministrise se Shendetsise, Ministrise se Bujqesise dhe Ushqimit, Ministrise se Mbrojtjes, Ministrise se Rendit Publik, Ministrise se Mjedisit, Ministrise se Transporteve, Drejtorise se Pergjithshme te Doganave dhe Medias .

Ky plan perfshin detyrat kryesore te cilat i ka KMR IFB dhe ZMR per marrjen e masave per keshillimin e organave vendimarese. Detyrat qe jane me pergjegjese te vecante per kategorite e ndryshme te aksidenteve jane dhene ne [Tabelen 1](#). Duke u bazuar ne legjislacionin perkates ne fuqi, detyrat dhe pergjegjesite e seciles organizate te perfshire ne plan jane si me poshte :

III.I. Ministria e Brendshme

Kjo Ministri nepermjet DPKEC, pas marrjes se njoftimit per ndodhjen e nje aksidenti me burime te rrezatimeve jonizuese, informon Komisionin e Mbrojtjes nga Rrezatimet per ngjarjen dhe ne perputhje me natyren e aksidentit percakton organizatat qe duhet te perfshihen ne te si dhe koordinon punen e ketyre organizatave.

Gjate gjithes peruidhes se aksidentit DPKEC mban lidhje te ngushta pune me Komisionin e Mbrojtjes nga Rrezatimet dhe udheheq zbatimin e masave mbojtjese qe rekomandon ky Komision.

III.2. Komisioni i Mbrojtjes nga Rrezatimet

Komisioni eshte autoriteti kompetent kombetar per mbrojtjen nga rrezatimet si dhe organi qe rekomandon veprimet mbrojtese per perballimin e emergjencave.

KMR ne bashkepunim me IFB dhe DPKEC dhe nepermjet Rrjetit Kombetar te Monitorimit te Rrezatimeve , skuadrave te emergjencave do te organizoje nga ana teknike monitorimin e situates emergjente dhe do te propozoje per zbatim te menjehershem veprimet mbrojtese te nevojshme per zbutjen e pasojave te nje aksidenti radiologjik.

Komisioni siguron keshillimin dhe ndihmen ndaj perdoruesve per rreziket e mundshme radiologjike ndaj perdoruesve gjate situatave emergjente

Ai shqyrton gjithashtu te gjitha informacionet qe do t'i jepen popullates ose organizatave te interesuara nepermjet zedhenesit te tij .

III.3. Instutiti i Fizikes Berthamore

Siguron te gjitha sherbimet e nevojshme teknike dhe shkencore per monitorimin e situatave emergjente gjate cdo lloj aksidenti radiologjik nepermjet skuadrave te tij te emergjencave ne terren dhe ne laborator si dhe nepermjet informacionit te siguruar nga Rrjeti Kombetar i Monitorimit te Rrezatimeve.

IFB siguron te gjitha sherbimet e nevojshme dozimetrike per punonjesit me rrezatime qe perfshihen direkt ne likuidimin e nje aksidenti radiologjik, per punonjesit e tjere ndihmes gjate likuidimit te aksidenteve, duke percaktuar dozat e rrezatimeve te marre prej tyre si dhe dozat eventuale te marra nga popullata.

Percakton ndotjen e brendshme te punonjesve dhe masat e nevojshme per dekontaminimin e tyre nga ndotesit e brendshem dhe te jashtem gjate nje aksidentit radiologjik dhe pas ndodhjes se tij.

Informon KMR mbi rezultatet e Analizave

Kryen marrjen e mostrave dhe ben vleresimin e tyre

Ben vleresimin e dozës së marrë në rast aksidenti

Nepermjet skuadrave te saj kryen marrjen e kampioneve te ushqimeve dhe i analizon ato .

III.4. Zyra e Mbrojtjes nga Rrezatimet

ZMR mbikqyr zbatimin e te gjitha rregullave dhe procedurave qe lidhen me sigurine ne punen me burime te rrezatimeve jonizuese per shmangien e aksidenteve radiologjike.

SHTOJCË PËR PLANIN KOMBËTAR TË EMERGJENCAVE RADIOLOGJIKE

NIVELET VEPRUESE TE NDERHYRJEVE (NVN) PËR EMERGJENCAT RADIOLOGJIKE BAZUAR NË DOZËN MJEDISORE

KUSHTET E EKSPozIMIT	NVN	VEPRIMET KRYESORE	MBROJTESE
Rrezatimi i jashtëm Niveli i optimizuar I nderhyrjes	Doze efektive 10 mSv jo me shume se dy dite	Rrethohet zona Rekomandohet strehimi Kontrollohen hyrjet dhe daljet nga zona	
Rrezatimi I jashtëm nga ndotja e tokës në një zonë të vogël ose kur ndodh ngritje pluhuri por jo shumë e fortë	Doze efektive 50 mSv per jo me shume se 1 jave	Rekomandohet evakuimi I perkohshem nga zona Kontrollohen hyrjet dhe daljet nga zona	
Rrezatimi i jashtëm nga ndotja e tokës në një zonë të gjerë ose kur ndodh ngritje pluhuri shumë e fortë	Doze te absorbuar 100 mGy	Shperndahen tabletat e jodit	

Ajo mund te realizoje nje vlersim te pergjithshem baze te situates radiologjike gjate ose pas nje aksidenti nepermjet skuadres se saj te monitorimit te terren.

Kryen inspektime periodike per te gjitha aktivitetet qe zhvillohen ne zonat e ndotura ose ne instalimet ku ka ndodhur nje aksident per realizimin e tyre ne perputhje me ligjet dhe rregulloret e mbrojtjes nga rrezatimet.

Shqyrton cdo aksident nga ana e mangesive teknike qe kane cuar ne ndodhjen e tij si dhe permbushjen ligjore te masave per perballimin e pasojave te tij duke ndjekur njekoheisht ceshtjen nga pikpamja ligjore dhe prezantuar ate ne KMR ose organe perkatese .

Tabela Nr. 1 Detyrat e posacme dhe organizatat pergjegjese

Kategoria e aksidenteve	Detyrat e posacme	Organizata pergjegjese
III, IV, V	Koordinimi i planifikimit ne nivel kombetar	MB, KMR,IFB
III, IV	Koordinimi i planifikimit ne nivel lokal	Perdoruesit, MB KMR,IFB
III, IV	Marrin informacionin nga ANEA ose vendet e tjera per aksidentet berthamore	IFB MB
III, IV, V	Kerkojne ndihme nga OBSH / ANEA ose organizata te tjera nderkombetare	MB,KMR,IFB
III, IV	Zbut pasojat e aksidentit ne origjinen e tij	Perdoruesit, KMR IFB, ZMR
III, IV, V	Kryen kontrollin e mjedisit	IFB
IV, V	Informon popullaten per veprimet mbrojtese gjate emergjencave	MB, KMR
III, IV	Siguron personel dhe pajisje per mbrojtjen nga rrezatimet	ZMR, IFB

III, IV	Miraton dozat e punonjesve qe perfshihen ne likuidimin e aksidenteve	KMR
III, IV	Siguron sherbimin e nevojshem dozimetrik	IFB
IV, V	Kryen kontrollin e mjedisit dhe te ushqimeve	IFB
V	Vlereson efektet afatgjata dhe rekomandon masat per qe duhen zbatuar	KMR
V	Zbaton dhe kontrollon masat per kufizimin e konsumit te ushqimeve ne vend	KMR. IFB
V	Zbaton dhe kontrollon masat per importin dhe eksportin e ushqimeve	KMR. IFB

IV. KUSHTET E EMERGJENCAVE DHE VEPRIMET MBROJTESE

Per te pasur nje pergjigje sa me te shpejte ne rastin e nje aksidenti, ANEA ka bere kategorizimin e tre niveleve te veprimit ne rastin e aksidenteve si me poshte :

1. Niveli i Emergjences se Pergjithshme
2. Niveli i Emergjences Lokale
3. Niveli i Alarmit

Dy nivelet e para i perkasin aksidenteve te kategorise I dhe II; d.m.th. aksidenteve me

mundesi ndodhjeje ne reaktoret berthamore me fuqi te medha dhe ne reaktoret kerkomore, ndersa Niveli i Alarmit i takon kercenimeve nga tre kategorite e tjera te aksidenteve (III, IV, V). Dy nivelet e para (Emergjenca e Pergjithshme dhe Emergjenca Lokale) kerkojne marrjen e masave te menjehershme per te shmangur mbiekspozimet qe mund te shkaktojne rrezik per jeten e popullates. Megenese ne vendin tone nuk ka reaktor, dy nivelet e para te emergjencave nuk jane te perfshira ne kete plan. Nivelit i Alarmit duke qene i lidhur me kercenimet nga aksidentet e kategorive III, IV dhe V dhe

është plotësisht i mundshëm gjatë aksidenteve me burimet e fuqishme të Cs-137 në IFB dhe të Co-60 në Departamentin e Radioterapisë të Qendrës Spitalore Universitare Tiranë.

Ky nivel alarm përfshinë edhe llojet e tjera të kercenimeve nga aksidente që ndodhin gjatë transportit të burimeve radioaktive, humbjes ose vjedhjes së burimeve ose aksidente të reaktoreve jashtë kufijve të vendit të cilat mund të çojnë në kontaminimin e të gjithë territorit.

Bazuar në burimet që ndodhen në vendin të cilin ndodhur aksidenti dhe territorin nga aksidentet e kategorisë III dhe IV, qytete si Fieri, hyjnë në kategorinë IV dhe i gjithë territori i vendit hyn në kategorinë V të kercenimeve nga aksidentet.

Meqenëse në Tiranë ndodhen dy burimet e fuqishme, për ndërtesat ku punohet me këto burimet përcaktohen dy zona :

1. Zona e brendshme që përfshin ndërtesën në të cilën ka ndodhur aksidenti dhe territorin në afërsi direkte të saj. Kjo zonë zakonisht është e rrethuar dhe është nën kontrollin e përdoruesit (on-site area).

2. Zona e jashtme që ndodhet jashtë zonës së parë (off-site area).

Për aksidentet e kategorisë III, të gjitha kundërmasat për zbutjen e pasojave të aksidentit do të zbatohen në zonën e parë. Veprimet e tjera të cilat janë të lidhura me kontrollin dhe logjistikën do të kryhen në zonën e dytë. Për kategoritë IV dhe V, praktikisht nuk ekziston ndonjë kufizim i lidhur me zonat.

Për të tre kategoritë e aksidenteve (III, IV dhe V) rekomandohen këto kundërmasa :

IV.1. Kategoria III ; Veprimet dhe përgjegjësitë e përdoruesve dhe autoriteteve

Përdoruesit

Në vendin të cilin përdoruesit e burimeve të fuqishme, të cilat mund të ndodhë një aksident i kategorisë III të kercenimit janë :

1. Instituti i Fizikës Berthamora ku është në përdorim një burim i fuqishëm Cs-137 me aktivitet rreth 7500 Ci .

2. Departamenti i Radioterapisë pranë Qendrës Spitalore Universitare ku është në përdorim një burim i fuqishëm Co-60 me aktivitet rreth 10000 Ci.

Per kategorine III te kercenimit nga aksidentet, perdoruesit jane pergjegjes PER sigurine dhe siguriin dhe per marrjen e te gjitha kundermasave te nevojshme qe kane si qellim zbutjen ose likuidimin e pasojave te aksidentit. Me ndodhjen e aksidentit, perdoruesi kryen pa vonese evakuimin e punonjesve nga ndertesa ku ka ndodhur aksidenti dhe kufizon hyrjet dhe daljet ne te . Gjithashtu ai eshte i detyruar te informoje menjehere KMR per aksidentin e ndodhur. Perdoruesi do te filloje menjehere kryerjen e veprimeve per likuidimin e pasojave te aksidentit ne perputhje me planin e perballimit te aksidenteve, i cili si rregull duhet te jete pergatitur paraprakisht.

Perdoruesi se bashku me pergjegjesin per mbrojtjen nga rrezatimet kryen veprimet e meposhtme :

- Caktojne nje punonjes per te informuar menjehere Qendren Kombetare Operacionale te Emergjencave me numer telefoni (04) 273 190, Zyren e Mbrojtjes nga Rrezatimet me numer telefoni 04 370 057 / 06820 57 353 / 06921 86 557/ 068 25 67 243 / 069 28 22 541, si dhe Institutin e Fizikes Berthamore me numer telefoni 04 362 596 / 069 23 72 431 / 06922 37097 duke u perpjekur te kontaktoje detyrimisht me nje punonjes ne numrat e mesiperm. Punonjesi qe kontakton me telefon ne numrat e mesiperm do te paraqitet duke treguar emrin, qendren e punes si dhe do te japi numrin e telefonit. Pas paraqitjes ai do te tregojte me sa me shume hollesi per aksidentin e ndodhur.

- Pergatisin menjehere te gjitha aparatet e kontrollit te rrezatimeve qe kane ne dispozicion dhe ne vecanti dozimetrat personal, monitoret e alarmit etj.

- Sigurojne mbrojtjen e nevojshme per burimin me qellim shmangien e ekspozimeve te metejshme te punonjesve.

- Paralelisht kujdesen per gjendjen shendetsore te personave te mbiekspozuar dhe kerkojne pa vonese ndihmen mjekesore te specializuar.

- Largojne pa vonese te gjithe punonjesit nga ndertesa ku ka ndodhur aksidenti.

- Vendosin kufizimin e hyrje-daljeve nga zona e nderteses ku ka ndodhur aksidenti.

- Kryejne menjehere e ne vazhdim kontrollin e fuqise se dozes se rrezatimeve sidomos ne pikat e rendesishme (hyrje-daljet) ne menyre qe te percaktojne nivelet e rrezatimeve per ndermarrjen e veprimeve te metejshme.

- Kryejne monitorimin e punonjesve te evakuar per te percaktuar shkallen e kontaminimit dhe japin instruksionet e nevojshme sipas rezultateve te marra.

- Kryejne veprime te tjera te nevojshme te bazuara ne nje skenar te caktuar te nje aksidenti si p.sh. kontrollin e funksionimit te alarmeve, te sinjalizimeve dritore etj.

Autoritetet

Autoritetet që janë përgjegjëse për eliminimin e këtyre llojeve aksidentesh janë : Drejtoria e Planifikimit dhe Koordinimit të Emergjencave Civile pranë Ministrisë së Pushtetit Vendor dhe Decentralizimit, Komisioni i Mbrojtjes nga Rrezatimet , Instituti i Fizikës Berthamore dhe Zyra për Mbrojtjen nga Rrezatimet . Gjithashtu nga disa institucione të tjera mund të kërkohet ndihmë sikurse janë repartet e zjarrfiksave, Medias etj.

Autoritetet pasi janë informuar për aksidentin, janë përgjegjëse prej atij casti për sigurimin e shërbimeve të mëposhteme :

- Me marrjen e njoftimit, Instituti i Fizikës Berthamore aktivizon menjëherë skuadrën e emergjencave të pajisura me aparaturë me interval të gjere të matjes së fuqisë së dozave dhe marrjen e kampjoneve dhe kryerjen direkt të analizave alfa , beta dhe gama spektrometrike në ujë , ajër , tokë ushqime etj sipas nevojës .
- Zyra e Mbrojtjes nga Rrezatimet kryen matjen dhe vlerësimin e përgjithshëm të dozave në zonën e aksidentit.

Te dy skuadrat bashkëpunojnë me përdoruesin për likuidimin e pasojave të aksidentit dhe në të njëjtën kohë për të vlerësuar situatën dhe ndjekur zhvillimin e aksidentit.

- Nëse është e nevojshme, DPKEC informon organet e policisë dhe të zjarrfiksave për ndodhjen e aksidentit me qëllim shmangieje të pasojave të padëshërueshme.
- Instituti i Fizikës Berthamore merr masat e nevojshme për vlerësimin e dozave të punonjësve dhe për kontrollin e mjedisit.
- DPKEC është përgjegjës kryesor për kryerjen e detyrave të parashikuara në këtë plan dhe mban përgjegjësinë kryesore për koordinimin e të gjitha veprimeve mbrojtëse gjatë menaxhimit të aksidentëve.

IV.2. Kategoria IV : Veprimet dhe përgjegjësitë e përdoruesve dhe autoriteteve

Përdoruesit

Ne rastin e humbjes (vjedhjes) se nje burimi radioaktiv ose te nje aksidenti te ndodhur gjate transportit te burimit, perdoruesi duhet te filloje menjehere veprimet e nevojshme per likuidimin e pasojave te aksidentit ne perputhje me planet e pergatitura me pare.

Perdoruesi se bashku me pergjegjesin per mbrojtjen kryejne veprimet e meposhtme:

- Caktojne nje punonjes per te informuar menjehere Qendren Kombetare Operacionale te Emergjencave me numer telefoni ((04) 273 190, Zyren e Mbrojtjes nga Rrezatimet me numer telefoni 04 370 057 / 06820 57 353 / 06921 86 557/ 068 25 67 243 / 069 28 22 541, si dhe Institutin e Fizikes Berthamore me numer telefoni 04 362 596 / 069 23 72 431 / 06922 37097 duke u perpjekur te kontaktoje detyrimisht me nje punonjes ne numrat e mesiperm. Punonjesi qe kontakton me telefon ne numrat e mesiperm do te paraqitet duke treguar emrin, qendren e punes si dhe do te japi nurin e telefonit. Pas paraqitjes ai do te tregojte me sa me shume hollesi per aksidentin e ndodhur.

- Pergatisin menjehere te gjitha aparatet e kontrollit te rrezatimeve qe kane ne dispozicion dhe ne vecanti dozimetrat personal, monitoret e alarmit etj.

- Paralelisht kujdesen per gjendjen shendetsore te punonjesve dhe kerkojne pa vonese sherbme te tjera te ndihmes se pare si zjarrfiksat , policine etj.

- Per aksidentet e ndodhura gjate transportit, rrethojne vendin e aksidentit me nje zone me rreze 30 m. ku do te perfshihen objekte me mundesi kontaminimi sipas te dhenave te burimit qe transportohet.

- Kufizojne hyrjet ne zonen qe rrethohet.

- Kryejne monitorimin brenda dhe jashte kesaj zone me qellim percaktimi te niveleve te rrezatimeve per te vendosur me pas per masat mbrojtese.

- Kryejne kontrollin radiometrik te punonjesve te perfshire ne aksident dhe percaktojne ne se duhet te ndermerren veprime dekontaminuese.

- Kryen cdo veprim tjeter te nevojshem qe bazohet ne skenarin e nje aksidenti.

Autoritetet

Autoritetet qe jane pergjegjese per elmemimin per keto lloje aksidentesh jane : Departamenti i Planifikimit dhe Koordinimit te Emergjencave Civile prane Ministrise se Pushtetit Vendor dhe Decentralizimit, Komisioni i Mbrojtjes nga Rrezatimet, Instituti i Fizikes Berthamore dhe Zyra per Mbrojtjen nga Rrezatimet . Gjithashtu nga disa

institucione te tjera mund te kerkohet ndihme sikurse jane repartet e zjarrfiksave, Radio-Televizioni etj.

Autoritetet pasi jane informuar per aksidentin, jane pergjegjese prej atij casti per sigurimin e sherbimeve te meposhteme :

- Me marrjen e njoftimit Instituti i Fizikes Berthamore dhe Zyra e Mbrojtjes nga Rrezatimet aktivizojne menjehere skuadrat e tyre te emergjencave te pajisura me aparatura me interval te gjere te matjes se fuqise se dozave dhe i dergojne ato pa vonese te bashkepunojne me perdoruesin per likuidimin e pasojave te aksidentit dhe ne te njejten kohe per te vleresuar situaten dhe ndjekur zhvillimin e aksidentit.

- Ne se eshte e nevojshme, DPKEC informon organet e policise dhe te zjarrfiksave per aksidentin me qellim shmangieje te pasojave te padesherueshme.

- Ne se eshte e nevojshme DPKEC mund te aktivizojte Institutin e Fizikes Berthamore per per vleresimin e dozave te punonjesve dhe per kontrollin e mjedisit.

Ne varesi te llojit te aksidentit te ndodhur merren keto masa:

a) Per burimet radioaktive te humbura ose te vjedhura :

- DPKEC nepermjet RTSH njofton publikun per rrezikun qe paraqet burimi radioaktiv. Ne kete rast duhet pasur kujdes per te mos krijuar ndjenjen e radiofobise tek popullata. Ne njoftimin publik eshte e nevojshme te jepet nje informacion i mjaftueshem per formen dhe permasat e burimit, si dhe per rrezikun e mundshem qe ai paraqet duke rene ne kontakt me te.

b) Per aksidentet qe lidhen me transportin e materialeve radioaktive :

- DPKEC informon menjehere organet e Policise se Kontrollit Rrugor per te bere bllokimin e zones ku ka ndodhur aksidenti.

c) Ne rastin e aksidentit qe lidhet me renien ne territor te nje sateliti me material radioaktiv, behet menjehere lokalizimi i vendit dhe veprohet si me poshte :

- Instruktohet popullata qe te raportoje dhe te qendroje larg cdo objekti te dyshimte.

- Kryhet monitorimi i zones qe mund te jete e kontaminuar per te percaktuar ne se jane kaluar nivelet e veprimit me qellim marrjen e masave mbrojtese ne perputhje me nivelet faktike te rrezatimeve.

IV.3. Kategoria V : Veprimet dhe pergjegjesite e autoriteteve dhe popullates

Autoritetet

Departamenti i Planifikimit dhe Koordinimit te Emergjencave Civile, Komisioni i Mbrojtjes nga Rrezatimet, Zyra e Mbrojtjes nga Rrezatimet, Instituti i Fizikes Berthamore, si dhe cdo organizate tjeter me marrjen e informacionit lidhur me nje aksident berthamor qe ka ndodhur jashte kufijve te Shqiperise e ben ate prezent prane organeve te larta te shtetit dhe vepohet si me poshte:

- Te kryhen veprimet e tjera mbrojtese te nevojshem te bazuar ne skenarin e nje aksidenti.

Popullata

Popullata do te veproje si me poshte :

- Te ndjeke me kujdes instruksionet e dhena nga zedhenesi i KTKS ne Media per masat mbrojtese nga aksidenti dhe t'i zbatoje ato me rigorozitet.

- Te shmange dhe te refuzoje cdo informacion lidhur me masat mbrojtese ndaj aksidentit qe vjen nga burime te paautorizuara.

V. MENYRAT E VEPRIMIT

Duke u bazuar ne gamen e veprimtarive me burime te rrezatimeve qe kryhen ne vendin tone, ashtu sikurse u permend me siper, aksidentet e mundshme ne Shqiperi hyjne ne kategorite III, IV dhe V. Kurse persa i perket klasifikimit te veprimeve mbrojtese, te gjitha kategorite e mesiperme hyjne ne Nivelin e Alarmit, pra ne rastet qe cojne ne zvogelimin ose humbjen e kontrollit ndaj sigurise se nje burimi radioaktiv ose ngjarje te paparashikuara qe cojne gjithashtu ne zvogelimin e sigurise dhe ne urgjenca te tjera, si p.sh. ne aksidente qe mund te shkaktojne ekspozime te larta me rreziqe ne vendet e punes (on-site) por pa rreziqe te tilla jasht ketyre vendeve (off-site). Niveli i Alarmit aktivizohet gjate aksidenteve te ndodhura ne instalimet me burimet e Cs-137 dhe Co-60 qe ndodhen ne Institutin e Fizikes Berthamore dhe ne Departamentin e Onkologjise te Qendres Spitalore Universitare Tirane. Ne keto raste, perdoruesit do te informojne autoritetet kompetente duke perfshire DPKEC, KMR, Zyren e Mbrojtjes nga Rrezatimet dhe Institutin e Fizikes Berthamore ashtu sikurse percaktohet ne detyrat dhe pergjegjesite

e perdoruesve, si dhe do të marrin menjehere të gjitha masat për zbutjen e pasojave të aksidenteve. Nëse burimi radioaktiv demtohet pjesërisht ose teresisht duke shkaktuar nivele të larta të rrezatimeve në vendin e punës, përdoruesi kryen veprimet e mëposhtme :

- Ndermerr veprime për shpëtimin e jetes nepermjet evakuimit të punonjesve nga vendet e tyre të punës.
- Siguron menjehere mbrojtjen e nevojshme për fushat e rrezatimeve ose për burimet si dhe kërkon ndihmën e pare mjekesore për punonjësit që mund të jenë mbiekspozuar.
- Përgatit dhe ve në punë të gjitha pajisjet monitoruese dhe në vecanti dozimetrat personal, monitoret e alarmit etj.
- Organizon pa vonese kryerjen e kontrollit të niveleve të rrezatimeve si brenda ashtu dhe jashtë ndërtesës sidomos në pikat me rëndësi si p.sh. në ato të hyrje-daljeve për të përcaktuar nëse janë tejkaluar Nivelet Vepruese të Nderhyrjeve, sikurse janë përcaktuar në Shtojcën II dhe merr masat përkatëse.
- Për të shpejtuar likuidimin e pasojave të aksidentit, mund të shfrytëzohen kur është e mundur panelet e kontrollit të burimeve.
- Levizja e personave në zonën e aksidentit duhet të kryhet nën një kontroll të rreptë. Në të gjitha rastet e daljes së personave nga zona e aksidentit duhet të bëhet kontrolli i tyre si përsa i përket dozës së rrezatimeve ashtu dhe ndotjes eventuale.
- Zyra e Mbrojtjes nga Rrezatimet dhe/ose Instituti i Fizikës Berthamore i sigurojnë përdoruesve asistencë të kualifikuar si dhe ndihmojnë nepermjet DPKEC për njoftimin e ekipeve mjekesore, të policisë, të zjarrfiksave etj.
- Ndermerr të gjitha hapat e nevojshme sipas skenarit të aksidentit të hartuar paraprakisht.

Për rastet e aksidenteve me burime me aktivitet të vogël, dhe në rastet kur është demtuar mbrojtja e burimit, përdoruesi do të marrë të gjitha masat për shmangien e rrezatimit të punonjesve si dhe do të njoftojë Zyren e Mbrojtjes nga Rrezatimet dhe Institutin e Fizikës Berthamore duke kërkuar ndihmë dhe keshilla. Nga ana e tyre këto

institucione do të përfshihen në punën për likuidimin e aksidentit duke i dhënë përdoruesit asistencë teknike si dhe ndihmë nepermjet DPKEC për njoftimin e ekipeve mjekesore, të policisë, të zjarrfiksave etj.

Për rastet e aksidenteve me burime me aktivitete shumë të vogla, përdoruesi është i detyruar të kryejë të gjitha veprimet mbrojtëse për likuidimin e aksidentit dhe njëkohësisht të njoftojë Zyren e Mbrojtjes nga Rrezatimet dhe Institutin e Fizikës Berthamore. Nga ana e tyre këto institucione pasi e shqyrtojnë aksidentin, mbikqyrin

kryerjen e rregullt të të gjitha veprimeve mbrojtëse dhe i japin këshilla dhe ndihmë përdoruesve kur kjo është e nevojshme.

Në rastin kur një burim ka humbur ose është vjedhur, përdoruesi do të informojë menjëherë autoritetet sikurse është thënë më lart. Autoritetet nga ana e tyre do të shqyrtojnë rastin për t'ua konfirmuar dhe do të përfshihen në veprimet për gjetjen e burimit. Gjithashtu autoritetet do të informojnë popullatën për demtimet e mundshme shëndetsore të personave që mund të bien në kontakt me këtë burim.

Në rastin e një kërcënimi kriminal ose terrorist, pala që merr njoftimin për kërcënim njofton menjëherë organet e policisë së shtetit, të cilat nga ana e tyre marrin masat e nevojshme në përputhje me rrezikshmerinë e kërcënimit. Gjate një kërcënimi me mundësi të mëdha për të ndodhur nëpërmjet DPKEC do të realizohet koordinimi i reagimit ndaj rrezikut radiologjik, psikologjik dhe ekonomik. Skuadra të përbashkëta të forcave të rendit dhe të emergjencave radiologjike do të bashkëveprojnë të koordinuara për të zvogëluar ose shmangur rreziqet e përmendura më sipër.

Në këto raste mund të informohet edhe publiku për rreziqet reale që vijnë nga akti i mundshëm terrorist dhe masat që duhet të marrin ata. Po ashtu mund të jepen komunikata shtypi periodike për t'iu përgjegjur shqetësimeve të publikut.

Vlerat e aktivitetit të burimeve të rrezikshme të rrezatimeve, që mund të përbejnë kërcënim radiologjik jepen në shtojcën V.

Veprimet mbrojtëse në varesi të niveleve vepruese të nderhyrjeve (NVN) dhe të niveleve të përgjithshme të nderhyrjeve janë dhënë në Shtojcën I

VI. SKUADRAT E EMERGJENCAVE DHE PERGJEGJESITE E TYRE

VI.1. Skuadrat e Emergjencave

a. Skuadrat e Emergjencave Radiologjike

Skuadra 1

Instituti i Fizikes Berthamore

Pajisjet ne dispozicion :

- Monitor Alarmi Rrezatimi 4 cope
- Monitor i Ndotjeve Siperfaqesore 1 cope
- Monitor identifikues i burimeve Fieldspec 4 cope
- Monitor Radiagem 2 cope
- Dozimetrat personal elektronik 100 cope
- Manualet e punes se pajisjeve
- Kostume speciale mbrojtese 300 cope
- Tabela dhe shenje paralajmeruese per rrezatimet
- Mbeshtjellese plastike per shmangien e ndotjeve te pajisjeve
- Fletore shenimesh
- Bateri rezerve

Skuadra II :

Zyra e Mbrojtjes nga Rrezatimet

Pajisjet ne dispozicion :

- Fieldspec Gamma + neutrone 2 cope
- Monitor rrezatimesh alfa beta gamma 1 cope
- Mates i fuqise se dozes 2 cope
- Surveimeter Mini-rad 1 cope
- Dozimetra TLD per cdo person
- Manualet e perdorimit te pajisjeve
- Qese plastike per shmangien e ndotjes se instrumentave
- Fletore per mbajtje shenimesh
- Bateri rezerve
- Veshje mbrojtese nga kontaminimi

B. Skuadrat e Kontrollit te Mjedisit

Skuadrat e Monitorimit te Emergjencave ne Prefektura

- Aparate monitoruese "Ludlum"
- Aparate tip "Pager"

Instituti i Fizikes Berthamore

Skuadra e Matjeve Laboratorike te Mjedisit

Pajisjet ne dispozicion :

- Rrjeti Kombetar i Monitorimit te Rrezatimeve	5 stacione me shtrirje
ne te gjithe vendin
- Numerues HPGe Canberra	1 cope
- Spektrometer Canberra Sistem 35 Plus	1 cope
- Spektrometer Alfa SOLOIST-UO450	1 cope
- Detektor Koaksial HPGe GEM-30195-P	1 cope
- Detektor i fotoneve me energji te ulet HPGe	1 cope
- Soft per analiza Gammavision-GE, A66-B1	1 cope
- Soft per analiza Alphavision, A36-B1	1 cope
- Pajisje ndihmese per sistemin	

VI.2. Detyrat dhe Pergjegjesite e Skuadrave te Emergjencave

A. Skuadrat e Emergjencave Radiologjike

Skuadrat e Emergjencave Radiologjike kane detyrat dhe pergjegjesite si me poshte:

- Te trainohen ne menyre te vazhdueshme per te qene plotesisht ta azhornuara me planin e perballimit te emrgjencave radiologjike dhe te ushtrohen per kryerjen e detyrave qe kane ne kete plan.
- Te jene te pajisura ne perputhje me detyrat qe do te kryejne duke i planifikuar ato paraprakisht per skenare te vecante te aksidenteve qe mund te ndodhin.
- Te marrin paraprakisht te gjitha masat e nevojshme per t'u ndodhur menjehere ne vendin e aksidentit.

- Te mbajne kontakte te vazhdueshme me institucionin dhe te shkëmbejne informacionet e nevojshem per te vleresuar situaten.
- Te bejne vleresimin e fuqise se dozes ne pika te ndryshme te vendit te aksidentit.
- Te ndihmojne per dhenien e keshillave ndaj punonjesve me mundesi te medha per mbiekspozim.
- Te bejne te gjitha perpjekjet per vleresimin e dozave te marra nga punonjesit e rrezikuar nga aksidenti.
- Te raportojne ne KMR , ZMR dhe IFB per zhvillimin e situatave emergjente ne terren.
- Te pergatisin raporte per KMR lidhur me situaten emergjente.

B. Skuadrat e Kontrollit te Mjedisit

Skuadrat kryejne mbledhjen, perpunimin, matjet dhe vleresimet e te gjitha te dhenave mjedisore te marra nga analizat e kampioneve te mbledhura. Skuadrat koordinojne punen per kampionimet qe kryhen nga organizata te ndryshme ne kuadrin e strategjise per nje skenar te dhene. Rezultatet e analizave te kampioneve qe jane mbledhur do t'i raportohen dhe KMR.

Skuadrat e kontrollit te mjedisit kane detyrat dhe pergjegjesite si me poshte:

- Nepermjet Rrjetit Kombetar te Monitorimit te Rrezatimeve mbajne nen kontroll situaten emergjente ne vend dhe zhvillimin e saj ne kohe reale
- Skuadrat kryejne kampionime dhe matje mjedisore ne perputhje me llojin e aksidentit te ndodhur.
- Te shfrytezojne cdo mundesi per dergimin sa me shpejt qe te jete e mundur te kampioneve ne Institutin e Fizikes Berthamore per kryerjen e analizave.
- Te pergatisin raporte per vendin e marrjes se kampioneve, per te lejuar nxjerrjen e perfundimeve sa me te besueshme si dhe te bejne rekomandime per kampionime ose veprime te tjera te nevojshme.

- Përgjegjësi i skuadres së emergjencës përgatit një raport për situatën e rrezatimeve në vendin e mbikqyrur, të cilin e dërgon së bashku me shpejtësi që të jetë e mundur të KMR, ZMR dhe IFB ku të përfshihen edhe rekomandime për kampione ose veprime të tjera të nevojshme që duhet të ndërmerren.

KMR i mbështetur në raportimet e skuadrave të kontrollit të mjedisit si dhe në informacione nga burime të tjera të besueshme, pasi shqyrton situatën informon organet e prokurorisë për rezultatet e marra, përfundimet në të cilat ai ka arritur si dhe rekomandon ndërmarrjen e veprimeve të tjera për një saktësim sa më të mirë të situatës së emergjencës lidhur me marrjen e vendimeve.

VII. TRAINIMI DHE KRYERJA E USHTRIMEVE

Trainimi i punonjësve dhe kryerja periodike e testimit të planit të përballimit të urgjencave nëpërmjet realizimit të ushtrimeve përbejnë një ndër masat kryesore të autoritetit kompetent dhe përdoruesve për garantimin e sigurisë më të lartë ose të rrezatimeve në rastin e një aksidenti. Për realizimin e këtyre masave ngarkohet IFB dhe KMR, të cilët kanë kompetencën për të organizuar trainimin dhe kryerjen periodike të ushtrimeve testuese për të gjithë anëtarët e skuadrave të emergjencave, për punonjësit me burime të rrezatimeve, për punonjësit e tjerë si dhe për të gjithë popullatën e vendit lidhur me përballimin e pasojave të një aksidenti radiologjik. Për arritjen e qëllimeve të mësipërme është e nevojshme që të vepohet si më poshtë :

- Përdoruesit , KMR dhe organizatat e tjera të interesuara janë përgjegjëse për trainimin dhe testimin e personelit të skuadrave të emergjencës, të punonjësve me burime të rrezatimeve, të punonjësve të tjerë dhe të popullatës duke pasur parasysh si aksidentet radiologjike ashtu dhe ato më të lartë.

- Përdoruesit, KMR dhe organizatat e tjera të interesuara duhet të zhvillojnë dhe të zbatojnë programe të posaçme që do të sigurojnë trainimin e punonjësve për kuptimin e detyrave të tyre si dhe për kuptimin e rolit të secilës organizate, në zbatimin e planit të përballimit të emergjencave.

- Përdoruesit duhet që në mënyrë periodike të aktivizojnë planin e përballimit të emergjencave për veprimtarinë që ata ushtrojnë dhe të kryejnë ushtrime të ndryshme për skenare që lidhen me aksidente të mundshme në insalimet e tyre. Këto ushtrime duhet të planifikohen që të kryhen të paktën një herë në vit.

- DPKEC duhet të aktivizojnë të paktën një herë në vit KMR për të kryer ushtrime të ndryshme në kuadrin e testimit të planit kombëtar të përballimit të emergjencave lidhur me skenare të ndryshëm të një aksidenti radiologjik.

- Mungesitë e nxjerra gjatë kryerjes së ushtrimeve duhet të shërbejnë si bazë për rishikimin dhe azhurnimin e planit.

- KMR, ZMR dhe Instituti i Fizikes Berthamore jane ne menyre te vecante pergjegjes per pergatitjen e programeve te tranimit dhe per organizimin e veprimtarive trainuese periodike.

- DPKEC nepermjet KMR duhet te nxise pergatitjen e programeve te posacme instruktuese per Radio-Televizionin me qellim informimin e popullates per problemet e perballimit te aksidenteve duke u kujdesur per shmangien e cdo lloj radiofobie.

- Gjate pergatitjes se programeve per trainimin dhe kryerjen e ushtrimeve duhet te mbahen parasysh te gjitha dokumentet e ANEA qe jane cituar ne referencat qe permbahen ne kete plan.

VIII. PERBALLIMI I SHPENZIMEVE

Aktivizimi i planit te perballimit te emergjencave lidhet me shpenzime qe duhet te kryejne perdoruesit, autoritetet kompetente si dhe organizatat e tjera qe perfshihen ne veprimet per zbutjen ose likuidimin e pasojave te nje aksidenti. Procedurat per perballimin e shpenzimeve gjate kryerjes se veprimeve te ndryshme qe lidhen me nje aksident jane si me poshte :

- Shpenzimet e veprimeve qe kryhen gjate ose pas nje aksidenti perballohen nga perdoruesit qofshin ata shteteror ose privat.

- Shpenzimet per veprime te posacme qe nuk hyjne ne procedurat e zakonshme te autoriteteve kompetente do te perballohen gjithashtu nga perdoruesit.

- Shpenzimet per veprimet qe kryhen per perballimin e aksidenteve qe ndodhin per shkaqe madhore ose si pasoje e konflikteve te ndryshme perballohen nga shteti.

- Per perballimin e shpenzime te tjera te paparashikuara do te vendoset nga Ministria e Pushteti Vendor dhe Decentralizimit..

SHTOJCA I

NIVELET E NDERHYRJEVE PER EKPZIMET EMERGJENTE

NIVELET E NDERHYRJEVE PER USHQIMET

RADIONUKLIDED	USHQIMI DESTINUAR PER KONSUM TE PERGJITHSHEM	QUMESHT ,USHQIM PER FEMIJE UJE I PIJSHEM
	(kBq/kg)	(kBq/kg)
Cs-134,Cs-137,Ru-103	1	1
Ru-106,Sr-89	1	1
I-131	1	0.1
Sr-90	0.1	0.1
Am-241,Pu-238,Pu-239	0.01	0.001

VEPRIMET MBROJTESE Urgjente : Strehim ,Evakuim ,Shperndarje tabletave te Jodit.

Niveli i nderhyrjes i optimizuar per strehim eshte 10 mSv per nje periudhe jo me shume se 2 dite.

Niveli i nderhyrjes i optimizuar per zhvendosje te perkoheshme eshte 50 mSv per nje periudhe jo me shume se 1 jave.

Niveli i nderhyrjes i optimizuar per shperndarjen e tabletave te jodit eshte 100mGy per dozen e absorbuar nga tiroidja

Rivendosja e perkoheshme dhe zhvendosja e perhershme.

Niveli i nderhyrjes i optimizuar per fillimin dhe mbarimin e rivendosjes se perkoheshme jane 30 mSv ne nje muaj dhe 10 mSv ne nje muaj perkatesisht.

Zhvendosje e perhershme duhet te meret ne considerate nqs doza e pergjithshme gjate gjithe jetes do te kaloje 1 Sv .

Nivelet e veprimit te dozes per ekpozimet acute

Organi ose indi	Doza e vleresuar ne organ ose ind ne me pak se 2 dite(Gy)
Palca e kuqe	1
Mushkerite	6
Lekura	3
Tiroide	5
Syri	2
Gonaded	3

REFERENCAT

IAEA, Medical Handling of Accidentally Exposed Individuals, Safety Series No. 88

Vienna (1988)

IAEA, Measurements of Radionuclides in Food and the Environment, Technical Reports Series No. 295, Vienna, (1989)

IAEA, Emergency Planning and Preparedness for Accidents Involving Radioactive Materials Used in Medicine, Industry, Research and Training, Safety Series No. 91.

Vienna (1989)

IAEA, A Model National Emergency Response Plan for Radiological Emergencies,

IAEA-TECDOC-718, Vienna (1993)

IAEA, International Basic Safety Standards for Protection against Ionizing Radiation
and for the Safety of Radiation Sources, Safety Series No. 115, Vienna (1996)

IAEA, Method for Developing Arrangements for Response to a Nuclear or Radiological
Emergency, Updating IAEA-TECDOC-953, Vienna (2003)

IAEA, Generic Assessment Procedures for Determining Protective Actions during a
Reactor Accident, IAEA-TECDOC-955, Vienna (1997)